

de Architect

25-10-22

Eemsvalleistad: nieuwe stad zonder bestaansgrond

Harm Tilman

Om zijn plan voor een nieuwe stad in Flevoland te promoten, kraakte Friso de Zeeuw onlangs Oosterwold in Almere af. Dit doet deze zelfbouwwijk veel en veel tekort. En is in tijden van klimaat en energie een nieuwe stad naast Almere überhaupt nodig en verstandig?

Oosterwold in Almere. beeld Shutterstock

Woorden doen ertoe. Je kunt ze gebruiken om dingen te beschrijven, maar ook om zaken te verhullen of personen in diskrediet te brengen. Zoals de filosoof Ludwig Wittgenstein al zei, de betekenis van een woord staat niet op zichzelf, maar wordt gevormd door het gebruik dat je ervan maakt in de taal.

Dat bleek onlangs weer eens, toen Friso de Zeeuw in een alarmistisch betoog op de blog Stadszaken stelde dat de ontwikkeling van Oosterwold in Almere is uitgelopen op “een totale ramp”. Uit zijn verhaal wordt duidelijk dat voor De Zeeuw zelfbouw een gruwel is. Volgens hem valt deze manier van gebiedsontwikkeling “radicaal door de mand”, nu de gemeente alsnog riolering gaat aanleggen.

Uitstaande rekening

Je zou ook niet anders verwachten gezien een uitstaande rekening van jaren geleden. De geestelijke vader van deze wijk in Almere, Adri Duivesteijn, was immers een van de grootste critici van de door De Zeeuw zo bewonderde Vinex-wijken. Tijdens zijn wethouderschap in Almere was Duivesteijn weinig toeschietelijk als het om projectontwikkelaars ging en lanceerde hij een nog altijd unieke vorm van zelfvoorzienende gebiedsontwikkeling.

De geestelijke vader van Almere Oosterwold, Adri Duivesteijn, was een van de grootste critici van de door Friso de Zeeuw zo bewonderde Vinex-wijken.

In de zeven jaar dat hij daar wethouder was, werkte Duivesteijn een geheel eigen aanpak op het terrein van wonen uit. Niet projectontwikkelaars maar burgers kregen het recht om de stad vorm te geven. Het programma IkbouwmijnhuisinAlmere (2006) liet zien dat woningbouw in uiteenlopende vormen mogelijk is, zonder tussenkomst van allerlei intermediairs. Verspreid over de stad en in verschillende prijsklassen zijn op grote schaal bouwkavels uitgegeven en realiseerden bewoners hun eigen woon- en leefsituatie.

Prominent onderdeel van deze strategie is de ecologische zelfbouwwijk Oosterwold, waar bewoners hun eigen duurzame huis realiseren. In de wijk zie je de meest uiteenlopende woningtypes en is veel plek ingeruimd voor stadslandbouw. Mensen houden er schapen, geiten en kippen en onderhouden moestuinen en boomgaarden.

Oproep nieuwe stad

De Zeeuw moet het tandenknarsend hebben aangezien. Echter in dit geval speelt nog iets anders. Na het deel van Oosterwold dat in Almere ligt, komt in de komende jaren het grondgebied in Zeewolde aan bod. Juist voor dit gebied van 4000 hectare heeft een combinatie van ontwikkelaars onlangs een alternatief plan gelanceerd onder de wat misleidende naam Eemsvalleistad.

De negatieve kanten van Oosterwold worden door De Zeeuw dus uitvergroot, en in de strijd geworpen om het alternatieve plan voor de Eemsvalleistad te promoten. De Zeeuw roept de gemeente Zeewolde en de ontwikkelaars op om rond de tafel te gaan zitten en zoals hij zegt, “een prachtig maar normaal plan” te maken. Met dit Vinex-achtige plan zou de wraak op Duivesteijn compleet zijn.

Maar of het verstandig is, is nog maar de vraag. Want waarom zou je naast de new town die Almere is, juist in deze tijd met al zijn problemen op het gebied van klimaat en energie wederom een nieuwe stad bouwen?

Kwaliteit van exurbia

Oosterwold kent zijn beperkingen, maar heeft ook tal van positieve punten waar De Zeeuw gemakshalve aan voorbijgaat. Stadssocioloog Ivan Nio verrichtte twee jaar geleden uitgebreid onderzoek naar Oosterwold. Wat bleek? Deze wijk komt tegemoet aan de behoefte van een steeds grotere groep mensen, die op zoek zijn naar andere manieren van wonen, leven en werken.

Het debat gaat dus niet over de vraag, wel of niet Oosterwold, maar over wat is bereikt en hoe je zo nodig tot een betere opzet van dit soort exurbane woonmilieus kunt komen. Want anders dan de instrumentele opzet van veel eigentijdse woningbouwlocaties, springt Oosterwold eruit door haar grote aandacht voor duurzame kernwaarden, zoals gezondheid, welzijn, biodiversiteit, sociale samenhang en beleving.

Het debat gaat dus niet over de vraag, wel of niet Oosterwold, maar over wat is bereikt en hoe je zo nodig tot een betere opzet van dit soort exurbane woonmilieus kunt komen.

Het ligt nauwelijks voor de hand om een nieuwe polderstad te stichten, naast bestaande steden als Almere. Het is nu eenmaal moeilijk om vanuit het niets een nieuwe stad met een bijbehorende vorm van stedelijkheid te creëren. In de moderne tijd is dat keer op keer gebleken. Dat begon bij het voorstel voor een Tuinstad dat Ebenezer Howard in 1902 deed buiten de al bestaande stad. Dat werd pas levensvatbaar toen stedenbouwkundige Raymond Unwin het omhoog naar een tuinwijk aan de bestaande stad.

Belang van continuïteit

Het ruimtelijke beleid in de polders is gebaat bij continuïteit. Tot nu toe werd gestreefd naar lage dichtheden aan de oostkant van Almere en hoge dichtheden aan de westkant. Er zijn geen redenen om van deze milieudifferentiatie af te wijken. Ondanks de beperkingen die Oosterwold ook kent, is het bestaansrecht van een nieuwe Valleistad behalve als investeringsvehikel gering. Met het oog op een meer duurzame samenleving lijkt mij de doorontwikkeling naar Oosterwold 2.0 een beter en veel duurzamer alternatief.